LEERLIJN

LITERATUUR

Lessenreeks Basis: Verhaalanalyse

Deze leerlijn is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.

Groep 7

Cultuur en Techniek op School Zoetermeer

Informatie over *'Verhaalanalyse'*

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie'
Vier lessen van 60 minuten.

Doel van de lessenreeks

Tijdens de lessen zullen de leerlingen kennismaken met de verschillende aspecten van verhaalanalyse. Ze ontdekken dat een verhaal niet zomaar is geschreven maar dat er nagedacht is over de personages, plaats, tijd, opbouw enzovoort. Doel van de lessenreeks is dat leerlingen dit gaan herkennen als ze een boek lezen en ook zelf gaan gebruiken en toepassen als ze de waardering voor een boek verwoorden of als ze een verhaal schrijven.

Vooraf

Neem de lessen door voordat u de lessenreeks inplant. Kijk goed bij de materialen en voorbereiding. In de eerste twee lessen wordt gewerkt met fragmenten (bijlagen) maar het is ook aan te raden de twee boeken in de klas te hebben. U kunt de boeken alvast verzamelen, bijvoorbeeld door ze te reserveren bij de bibliotheek of door boeken aan te schaffen vanuit school.

Lesoverzicht op de volgende pagina

Lesoverzicht

Les 1: Tijd, plaats en personages

De leerlingen bekijken omslagen van historische kinderboeken en weten dat een verhaal zich af kan spelen in een andere tijd. Vervolgens is er aandacht voor de plaats in een verhaal. Ze lezen een fragment uit Miljonairskind en maken een tekening van de beschreven ruimte. Daarna bekijken ze wat ze te weten zijn gekomen over het hoofdpersonage.

Introductie-Tijd (wanneer?)	Plaats (waar?)	Personages (wie?)	Terugkijken

Les 2: Perspectief en opbouw

De leerlingen bepalen de volgorde van een gedicht. Daarna lezen ze een fragment uit Meiden met een missie en bepalen wat het begin, midden en eind is. Vervolgens leren ze meer over de opbouw van een boek en spanningsbogen binnen een verhaal. Ze ervaren dat een verhaal pas interessant is, als er iets misgaat.

Introductie: kennismaking met het boek	Perspectief (de verteller)	Opbouw	Terugkijken

Les 3: Gereedschap van een schrijver

De leerlingen bedenken welke vragen in een verhaal beantwoord worden. Ze zien en weten hoe een schrijver werkt. Met het beantwoorden van de wie, wat en waar-vraag maken ze snel een verhaalidee. Vervolgens gaan ze uitgebreider aan de slag en bedenken ze een verhaal waarbij ze over alle aspecten van de verhaalanalyse nadenken.

Introductie	Wie, wat, waar?	Een verhaalidee	Terugkijken

Les 4: Wat vind jij ervan?

De leerlingen ervaren dat een beargumenteerde mening waardevol kan zijn. Vervolgens leren ze meer over het doel en de inhoud van recensies. Tot slot schrijven ze een recensie over een boek waarin ze de elementen van de verhaalanalyse proberen te verwerken.

Introductie	Recensies	Wat vind jij?	Terugkijken

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.
Neem bij vragen contact op via IsabelledeRidder@bibliotheek-zoetermeer.nl.

1 Verhaalanalyse: Tijd, plaats en personages

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 1

Introductie

De leerlingen bekijken omslagen van historische kinderboeken en weten dat een verhaal zich af kan spelen in een andere tijd. Vervolgens is er aandacht voor de plaats in een verhaal. Ze lezen een fragment uit Miljonairskind en maken een tekening van de beschreven ruimte. Daarna bekijken ze wat ze te weten zijn gekomen over het hoofdpersonage.

Lesdoel

De leerling beseft dat een verhaal zich af kan spelen in een bepaalde tijd.

De leerling beseft dat de plaats waar een verhaal zich afspeelt een belangrijke rol speelt in het verhaal.

De leerling ervaart dat iedere lezer zich een ander beeld vormt van de plaats in het verhaal.

De leerling weet wat een hoofdpersonage is.

De leerling beseft dat de auteur keuzes maakt bij het schrijven van een boek.

Benodigde materialen

Tijdschriften om in te knippen

Schaar en lijm

Per groepje een groot vel stevig papier (A2-formaat) Bijlage: leesfragment Miljonairskind Tekenmaterialen

Niet noodzakelijk, wel aan te raden: Miljonairskind: Het geheim van het onderhuis, Ilona de Lange, Leopold, 2019

Voorbereiding

De complete les duurt langer dan 60 minuten (onder andere door het tekenen van de ruimte n.a.v. het leesfragment). U kunt ervoor kiezen de tekenopdracht aan het einde van de les in te plannen.

Opdrachten

Introductie- Tijd (wanneer?)	Plaats (waar?)	Personages (wie?)	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie – Tijd (wanneer?)	10 minuten

Opdracht
Via de zoekopdracht (afbeeldingen) 'historische kinderboeken' verschijnen er op het digibord omslagen van kinderboeken die zich afspelen in een andere tijd dan nu. Bekijk samen enkele boeken en stel vragen als: In welke tijd speelt het zich af? Hoe weet je dat?

Leg uit dat een verhaal zich kan afspelen in een bepaalde tijd, bijvoorbeeld in de Tweede Wereldoorlog of juist nu. Vraag: *Hoe weet je in welke tijd een verhaal zich afspeelt?*
(Daarvoor kun je kijken naar illustraties (het omslag) maar vooral in het verhaal zelf zul je veel aanwijzingen vinden, bijvoorbeeld welke spullen beschreven worden (computer, televisie, paard en wagen), de kleding van personages, hoe mensen praten en met elkaar omgaan maar ook wat er in het verhaal verteld wordt over de tijd.)

Vertel dat er grofweg drie tijden zijn waarin een verhaal zich kan afspelen: vroeger, nu en in de toekomst. Geef als opdracht mee dat de leerlingen van iedere tijd één boek proberen te vinden. Maak een kleine tentoonstelling van deze boeken met tijdsaanduidingen.

Reflecteren
Vraag wie er weleens een boek heeft gelezen over vroeger of over de toekomst? Laat de leerling daarover vertellen.

Onderzoeken	Plaats (waar?)	25 minuten

Opdracht
De leerlingen werken in groepjes. Ze bekijken de tijdschriften en zoeken naar plaatjes waarop goed te zien is **waar** iets is. Ze verzamelen plaatjes met zoveel mogelijk verschillende plekken. De leerlingen knippen de plaatjes uit en sorteren ze naar zelfgekozen rubrieken (bijvoorbeeld: buiten, binnen, platteland, stad, school, thuis, Nederland, buitenland, enzovoort). Op deze manier plakken ze de ruimtes ook op een groot vel.

Per groepje worden de plaatjes gepresenteerd. Wat kunnen de leerlingen over de verschillende omgevingen vertellen? Stel vragen als:
- Waar is dit?
- Hoe weet je dat? Waar zie je dat aan?
- Ken jij deze omgeving?

Extra opdracht
Geef aan: *De plaatsen zijn goed te zien op de foto's/plaatjes. Stel dat iemand het plaatje niet kan zien, hoe zou je de ruimte dan beschrijven?* Laat ieder groepje een van de plaatjes beschrijven in woorden.

Vertel dat een omgeving belangrijk is in een verhaal. *De schrijver denkt goed na over waar het verhaal zich afspeelt, bijvoorbeeld op school, op een sportclub of in een huis. Ook zorgt hij ervoor dat de plaats past bij het karakter van het personage of bij een gebeurtenis in het verhaal. Zo is in een spannend verhaal vaak sprake van een donkere, duistere ruimte.*

Noem enkele situaties en personen en kijk bij de gevonden omgevingen of er een passende plek bij zit.
- een verhaal over een boer speelt zich af…
- een verhaal over kinderen in groep 7.
- een verhaal over iemand met een zonneallergie.

- een verhaal over een iemand die heel rijk is. Enzovoort.

Laat de leerlingen voor zichzelf het fragment uit *Miljonairskind* lezen. Geef de volgende leesopdracht mee:
Wat kom je te weten over de omgeving (de plaats) in het verhaal? (U kunt het fragment ook voorlezen.)

Bespreek met elkaar wat je te weten bent gekomen over de ruimte.
(Er is een boven- en een onderhuis. Het bovenhuis is klein en gewoontjes. Via een voorraadkast gaat er een lift naar beneden. Zo kom je in het benedenhuis. Het huis beneden is heel groot en ruim (er is een fietsenstalling, je kunt er in fietsen). De kamer van Zilver is ook groot (zo groot als een gymzaal). De kamer zit naast de keuken en hij heeft een wand met luikjes met eten en ingebouwde stapelbedden. Er is een donker plafond met miljoenen lampjes in verschillende groottes. Zijn bed lijkt op een ruimteschip, het is zelfs gemaakt van een echte capsule van Apollo 12. Er is een luikje waarin Zilver zijn was kan gooien (het wasgoed legt daarna een hele weg af op een lopende band naar de wasruimte). En in zijn kledingkast zit een panel met scherm waarop hij zijn kleding kan selecteren. Er is ook een luidspreker op zijn kamer met de stem van zijn virtuele assistent Silvia.
Verder wordt er kort iets verteld over de 'ontsmettingsruimte' met stylisten van zijn moeder waar ze van uiterlijk (kleding, haar en make up) verandert – als ze van buiten komt.)

Geef de leerlingen de opdracht de kamer van Zilver te tekenen.

Vergelijk na afloop de verschillende tekeningen met elkaar. Hierin is te zien dat iedereen een ander beeld in zijn hoofd vormt bij het lezen van een boek.

Pak tot slot het boek erbij en laat de originele tekeningen laten zien. De illustraties zijn ook te bekijken via **http://www.kinderboeken.nl,** kies voor *Miljonairskind, het geheim van het onderhuis van Ilona de Jonge* en klik op leesfragment. Of klik op onderstaande link:
rea9789025878023.pdf

Reflecteren
Vertel dat een schrijver op verschillende manieren kan beschrijven hoe een plaats eruit zit. Veel schrijvers gebruiken daarvoor al hun zintuigen. Kunnen de leerlingen de zintuigen noemen? (kijken, ruiken, horen, proeven en voelen). Het is voor een lezer fijn om te weten hoe een ruimte eruitziet maar ook geuren en geluiden zijn belangrijk.
Beschrijf samen het schoolplein/de gymzaal met behulp van de zintuigen:
Wat zie je? Wat hoor je? Wat ruik je? Wat voel je?

Uitvoeren	**Personages (wie?)**	**20 minuten**

Opdracht
Vertel dat er in een verhaal altijd verschillende personen voorkomen. Je noemt ze personages. Het belangrijkste personage is het hoofdpersonage.
Kijk terug naar het leesfragment uit Miljonairskind.

Vraag: *Welke personages zijn we tegenkomen in het fragment?*
Zilver, bodygard Joachim, moeder van Zilver, butler James (die eigenlijk Willem heet), opa en oma en zusje Emerald. Over de vader van Zilver wordt alleen iets verteld. Hij doet (nog) niet mee in dit deel van het verhaal. Al wordt er aan het eind wel gezegd dat hij opa en oma ontvangt in het bovenhuis.)
Misschien noemen de leerlingen nog de virtuele assistent Silvia. Bespreek met elkaar of dit ook een personage is.

Vraag: *Wie is het hoofdpersonage in het boek? Waarom denken de leerlingen dat? Bedenk met elkaar wat je te weten bent gekomen over Zilver.*

Zilver zit op school, hij heeft nog nooit iemand (een vriend) mee kunnen nemen naar het onderhuis, hij houdt niet van huiswerk, loopt op kapotte gympen, is gek op opa en oma en misschien: hij is graag op zijn kamer (de ruimte wordt positief beschreven).

Reflecteren
Vraag: *Welke personages gaan ook een rol spelen in het verhaal? Kunnen de leerlingen daar al wat over zeggen?*
Dat is best lastig maar gezien het feit dat Zilver aangeeft dat er nog nooit een vriend mee geweest is naar zijn huis, kun je het vermoeden hebben dat andere kinderen/klasgenoten ook een rol gaan spelen.

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Vraag: *Denken jullie dat dit fragment van het boek Miljonairskind uit het begin, midden of einde van het verhaal komt?* Laat de leerlingen ook vertellen waarom ze dat denken. Het fragment zit in het begin van het boek. Er wordt veel verteld over de plaats en de personages.

Leg uit dat de lezer aan het begin van het verhaal nog niks weet. Hij moet te weten komen in welke tijd het verhaal zich afspeelt, waar het verhaal zich afspeelt en wie er meedoen in het verhaal. Ook wordt vaak aan het begin verteld wat er aan de hand is (wat het probleem is).

Vraag tot slot of de leerlingen al iets te weten zijn gekomen over de tijd waarin het verhaal zich afspeelt. Daar wordt niet echt iets over gezegd maar in ieder geval niet het verleden i.v.m. de virtuele assistent.

Reflecteren
Vraag wie het boek Miljonairskind zelf wil lezen. Geef aan of het boek te krijgen is via de bibliotheek (op school).

Aanvullende suggesties

Bij introductie - Tijd (Wanneer?)
Naast dat een verhaal zich in een bepaalde tijd afspeelt, heeft de tijd zelf ook een rol in het verhaal. Een verhaal kan chronologisch verteld worden of met flashbacks en tijdsprongen. De schrijver maakt hier een keuze in. Soms is het spannend om al iets over het einde van het verhaal te vertellen (verklappen) voordat het verhaal begint. In deze les is niet voldoende tijd om dit element aan de orde te laten komen. In les 2 over o.a. de opbouw wordt hier nog wel aandacht aan besteed.

Algemeen
Op zoek naar meer informatie over de auteur Ilona de Jonge? Kijk dan eens op
https://www.kinderboeken.nl/auteur/ilona-de-lange/
Hier vind je ook een lesbrief bij Miljonairskind.
Het is ook mogelijk de Zoetermeerse auteur Ilona de Jonge uit te nodigen in de klas.

2 Verhaalanalyse: Perspectief en opbouw

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

Introductie

De leerlingen bepalen de volgorde van een gedicht. Daarna lezen ze een fragment uit Meiden met een missie en bepalen wat het begin, midden en eind is. Vervolgens leren ze meer over de opbouw van een boek en spanningsbogen binnen een verhaal. Ze ervaren dat een verhaal pas interessant is, als er iets misgaat.

Lesdoel	De leerling weet dat een verhaal een begin, midden en eind heeft. De leerling leert welke opbouw een verhaal kan hebben. De leerling weet dat er in het verhaal verschillende spanningsbogen zitten. De leerling ervaart dat een verhaal pas interessant is, als er iets misgaat. De leerling beseft dat de auteur keuzes maakt bij het schrijven van een boek.
Benodigde materialen	Bijlage 1 – Gedicht Schaar (eventueel lijm en papier) Bijlage 2 – Leesfragment Meiden met een missie Bijlage 3 – Leesfragment Meiden met een missie Niet noodzakelijk wel aan te raden: Meiden met een missie, Isabelle de Ridder, Ploegsma, 2019
Voorbereiding	Print de bijlages voor elke leerling. Lees het gedicht door zodat je zelf de juiste volgorde kent.

Opdrachten

Introductie: kennismaking met het boek	Perspectief (de verteller)	Opbouw	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	10 minuten

Opdracht
De leerlingen gaan meteen aan de slag met het gedicht van bijlage 1. Laat de stukjes hardop lezen. Ontdekken de leerlingen dat het niet in de goede volgorde staat?

Laat ze de fragmenten losknippen. Ze schuiven met de strofen en de titel van het gedicht tot ze het gevoel hebben dat het gedicht klopt. (De leerlingen kunnen de losse strofen ook opplakken.)

Laat het gedicht nogmaals voorlezen. Vraag ook waarom dit de goede volgorde moet zijn. (In het einde van het gedicht wordt duidelijk dat de 'ik' leest over wat hij eerder vertelt.)

Leg uit dat een gedicht een kort verhaal is.
Een verhaal heeft altijd een begin, midden en een eind. Dat is bij dit gedicht ook zo.

Vraag: w*ie vertelt het verhaal in het gedicht?*
Een ik, meer weet de lezer er niet over.

Reflecteren
Vraag hoe vaak leerlingen een gedicht lezen. Wat vinden ze fijn aan het lezen van een gedicht?

Onderzoeken	Perspectief (de verteller)	15 minuten

Opdracht
Laat de leerlingen voor zichzelf het eerste fragment uit Meiden met een missie lezen – Hoofdstuk 1 (bijlage 2). U kunt het fragment ook voorlezen.

Bespreek met elkaar wie het verhaal vertelt (Suus). *Hoe weet je dat?* (In de zinnen staat 'ik' en die ik is het hoofdpersonage Suus.) Leg uit dat het boek *Meiden met een missie* vanuit het ik-perspectief is geschreven. Ook wel: de ik-verteller. De lezer leest mee met Suus en weet en ziet net zo veel als zij.

De schrijver bepaalt vanuit wie hij het verhaal vertelt. Een verhaal kan ook nog vanuit andere vertellers worden verteld.
Leg uit:

- *De personale verteller. Er wordt dan geschreven over hij of zij. Je leest dan mee met een personage. De auteur kan ook wisselen van perspectief. In het voorbeeld van 'Meiden met een missie' zou hij dan bijvoorbeeld een stuk vanuit Suus kunnen vertellen en een deel vanuit haar moeder.*
- *De alwetende verteller. Ook dan gaat het over de personages in hij/zij-perspectief. Het verschil is dat er dan ook nog een verteller aan het woord is die alles weet. Hij weet wat alle personages denken en voelen. Ook weet de verteller hoe het verhaal gaat verlopen. Soms wordt de lezer ook toegesproken. (Deze verteller zie je vooral terug in oudere boeken/series zoals Pinkeltje en op een meer spottende manier in recentere titels.)*

Leg de opdracht uit. De kinderen pakken het fragment opnieuw erbij en herschrijven een zelfgekozen passage van ongeveer tien zinnen. Ze maken van de ik-verteller een personale verteller. Overal waar 'ik'/mijn' staat komt dus 'zij/Suus/haar' te staan. De kinderen gaan aan het werk. Ze kunnen de passage die ze herschrijven eerst markeren.

Laat na afloop enkele leerlingen voorlezen. Vraag om welk deel het gaat. Lees de zinnen voor in de ik-verteller en laat de leerling het deel lezen in de personale verteller. Komt het verhaal nu anders over?

Reflecteren
Laat de kinderen hun eigen leesboek erbij pakken om te zien vanuit wie het verhaal wordt verteld.

Uitvoeren	**Opbouw**	**30 minuten**

Opdracht
<u>Begin, midden en eind</u>
De kinderen lezen hoofdstuk 2 (bijlage 3) uit *Meiden met missie*. (Of u leest het voor.)
Kunnen ze na afloop vertellen wat Suus en Sam gaan doen? (Ze gaan op zoek naar een man voor de moeder van Suus.) Daarmee kunnen we ook al een beetje voorspellen hoe het verhaal zal gaan. Laat de leerlingen vertellen wat ze verwachten. Terwijl u samen met de leerlingen praat over de inhoud van het boek, noteert u de volgende punten op het digibord:

- Suus en Sam besluiten op zoek te gaan naar een man.
- Zoektocht naar een man.
- De man wordt wel of niet gevonden.

Bij punt 1: *Omdat de moeder van Suus eenzaam en ongelukkig is, besluiten Suus en Sam samen op zoek te gaan naar een man.*
Bij punt 2: *Wat volgt is een zoektocht naar een man. Hoe dat zal gaan weten we nog niet maar we kunnen al wel bedenken dat ze gaan zoeken.*
Bij punt 3: *Hoe zal het boek aflopen? Vinden ze een man voor de moeder van Suus? Dat weten we nog niet.*

Wijs nog eens naar de zinnen op het bord en vertel dat dit de opbouw is van ieder boek. Elk verhaal heeft een begin, midden en eind.
Leg uit dat die opbouw samenhangt met de kern van ieder boek: <u>het oplossen van het probleem.</u> Vraag naar het probleem dat in Meiden met een missie opgelost moet worden. (De moeder van Suus is eenzaam en ongelukkig.) En wat is de oplossing volgens Suus? (Een leuke man!)
Noteer de algemene opbouw op het digibord (het liefst naast/onder de opbouw van *Meiden met een missie):*
Begin: introductie van het probleem.
Midden: aanpakken van het probleem.
Eind: oplossing van het probleem (de afloop).

Vraag: *Kan de opbouw in dit boek ook anders zijn? Kan het verhaal starten met de zoektocht? Of met de man die misschien is gevonden?* Laat de leerlingen reageren.
Leg uit dat dit ook een keuze is van de schrijver. *Hij kan ervoor kiezen om al een stukje van het eind weg te geven voordat het hele verhaal start.* Kennen de leerlingen daar een voorbeeld van?

<u>Voorbeelden van het 'spelen' met de opbouw van het verhaal</u>
Benoem enkele keuzes die een schrijver heeft:
(NB. Deze theorie hoeft niet helemaal behandeld te worden, maak hier een keuze uit.)

Tijdsvolgorde:
- Chronologisch: het verhaal wordt chronologisch verteld van begin tot het eind.
- Flashbacks: een terugblik naar het verleden. Het verhaal kan starten met een flashback. Of midden in het verhaal kan een flashback zitten.
- Vooruitwijzing (Flashforward). Er wordt al iets verteld over wat nog plaats zal vinden.

Tijdsduur
- Versnelling: In een paar zinnen is het verhaal ineens jaren verder.
- Vertraging: Een belangrijk onderdeel wordt uitvoerig beschreven.
- Tijdsprong: Ineens is het verhaal een stuk verder in de tijd. Er wordt een periode overgeslagen – zonder die tussenliggende periode te beschrijven - waarna het verhaal weer verder gaat.

Tijdsstructuur
- Beginnen bij het begin, dan naar het midden en afsluiten met het einde (een gesloten einde).
- Midden in het verhaal beginnen.
- Verhaal zonder echt eind: een open einde.

Leg uit dat de schrijver met al deze mogelijkheden ervoor kan zorgen dat een verhaal spannend is.

<u>Spanningsboog</u>
Leg het volgende aan de leerlingen voor. *Wat is een leuker verhaal?*
1. *Suus en Sam besluiten op zoek te gaan naar een man. Ze vinden meteen een geschikte man. De moeder van Suus vindt hem leuk en ze leefden nog lang en gelukkig.*
2. *Suus en Sam besluiten op zoek te gaan naar een man. Ze komen erachter dat de moeder van Suus dit helemaal niet wil, dus zij mag er niks, maar dan ook niks, van weten. Steeds als ze denken dat ze een geschikte man hebben gevonden gebeurt er weer iets waardoor het niet lukt. Uiteindelijk… (dat is het eind van Meiden met een missie en dat wordt nog niet verklapt.)*

Waar lees je liever over?
Kom samen tot de conclusie dat het helemaal niet interessant is om te lezen over iets dat helemaal goed gaat. Je wilt als lezer dat er iets gebeurt. Je voelt dan de spanning en wilt weten hoe het afloopt.
Je noemt dat de spanningsboog in het verhaal. (Vaak zit er naast een grote spanningsboog meerdere kleine in het verhaal waardoor je verder wilt blijven lezen.)

Een verhaal heeft een probleem nodig. Vaak gaat eerst van alles mis – en wordt het nog erger - voordat het aan het eind toch nog goed komt. Het oplossen van een probleem, dat is het verhaal. Kunnen de leerlingen daar voorbeelden van geven? (boek of film)

Even oefenen:
Vraag wat er mis kan gaan bij een verhuizing, verjaardag, voetbalwedstrijd?
Vertel eerst de goede/saaie versie.

Bedenk daarna samen een versie waarin iets misgaat.
Waar wil je meer over weten?

Reflecteren
Vertel dat er in een verhaal vaak niet maar één ding misgaat maar dat er een opeenstapeling is van gebeurtenissen die misgaan. Waarom zou dat zijn? (Bijvoorbeeld: De lezer leeft met het verhaal mee. Het zorgt voor spanning. De lezer wil weten hoe het afloopt (en of het nog goedkomt)).

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Herhaal de onderwerpen van de vorige les. Vertel dat les 1 ging over de tijd waarin een verhaal zich afspeelt, de plaats waar het verhaal zich afspeelt en de personages die een rol spelen in het verhaal. Deze les hebben de leerlingen meer geleerd over de verteller (het perspectief van waaruit het verhaal wordt verteld) en de opbouw van een verhaal.
Al met al heeft een schrijver heel veel middelen tot zijn beschikking waarmee hij een verhaal kan maken. Over alles neemt hij een beslissing en alle elementen zet hij in om een verhaal aantrekkelijk en interessant te maken.
Hoe vinden de leerlingen dat? Wisten ze dit? Merken ze er wat van als ze een boek lezen?

Reflecteren
Vraag wie het boek *Meiden met een missie* zelf wil lezen. Geef aan of het boek te krijgen is via de bibliotheek (op school).

Aanvullende suggesties

Bij 'Verteller'
Wil je meer weten over het perspectief bekijk dan het volgende filmpje:
https://www.youtube.com/watch?v=Vq2c04qyu0I (duur 2.59)
Ook geschikt voor leerlingen die zich verder in dit onderwerp willen verdiepen.

Bij 'Opbouw'
Verzamel enkele eenvoudige kartonboekjes of prentenboeken. Bekijk de boeken met de leerlingen (of laat ze in tweetallen lezen) en kom erachter dat zelfs het meest eenvoudige verhaal op dezelfde manier is opgebouwd:

Begin: introductie van het probleem.
Midden: aanpakken van het probleem.
Eind: oplossing van het probleem (de afloop).

Bekijk wat schrijver Paul van Loon vertelt over het begin, midden en eind van een verhaal:
https://www.youtube.com/watch?v=X8LIXw0XmUE (duur 1.38)

Bij 'Terugkijken'
Nu de leerlingen steeds meer weten over de middelen die een schrijver tot zijn beschikking heeft, willen ze zelf misschien ook starten met schrijven. Kijk daarvoor het filmpje van Anna Woltz
https://www.youtube.com/watch?v=4uEP6Zs_2W8 (duur 3.36).
Zij vertelt waar je op moet letten als je een verhaal schrijft.

Algemeen
Op zoek naar meer informatie over de auteur Isabelle de Ridder? Kijk dan eens op
http://www.isabellederidder.nl/ of **https://www.kinderboeken.nl/auteur/isabelle-de-ridder/**

Het is ook mogelijk de Zoetermeerse auteur Isabelle de Ridder uit te nodigen in de klas, onder andere via De Schrijverscentrale : **https://deschrijverscentrale.nl/auteurs/15627**.

3 Verhaalanalyse: Gereedschap van een schrijver

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 3

Introductie

De leerlingen bedenken welke vragen in een verhaal beantwoord worden. Ze zien en weten hoe een schrijver werkt. Met het beantwoorden van de wie, wat en waar-vraag maken ze snel een verhaalidee. Vervolgens gaan ze uitgebreider aan de slag en bedenken ze een verhaal waarbij ze over alle aspecten van de verhaalanalyse nadenken.

Lesdoel	De leerling weet welke vragen er in een verhaal beantwoord worden. De leerling beseft welke middelen een auteur tot zijn beschikking heeft om een verhaal te schrijven. De leerling weet dat in ieder verhaal de vragen wie, wat en waar beantwoord worden. De leerling bedenkt een verhaalidee en gebruikt daarbij het gereedschap van een schrijver.
Benodigde materialen	Per leerling drie kleine blaadjes in verschillende kleuren Een bak of doos om gevouwen blaadjes in te verzamelen Kladblaadjes Bijlage 1: Bedenk een verhaal
Voorbereiding	In de volgende les (les 4) hebben alle leerlingen een boek nodig waarover ze een recensie kunnen schrijven. Begin op tijd met het verzamelen van de boeken.

Opdrachten

Introductie	Wie, wat waar?	Een verhaalidee	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	10 minuten

Opdracht
Kijk met de leerlingen terug naar les 1 en 2. Ze hebben meer geleerd over verhaalelementen zoals tijd, plaats, personages, perspectief (verteller) en opbouw van het verhaal. Leg uit dat dit het gereedschap is van een schrijver. *Met al deze middelen schrijft een schrijver een verhaal.*
Deze les kruipen de leerlingen in de huid van een schrijver en bedenken (en schrijven) ze zelf een verhaal.

Geef aan dat een schrijver niet meteen begint met schrijven. *Eerst zal hij bedenken waar het verhaal over zal gaan.*
Leg uit dat een schrijver in een verhaal een heleboel vragen beantwoordt.
Vraag: *Wat is de eerste en belangrijkste vraag voor een schrijver? (In de vorige les hebben jullie gezien dat een verhaal altijd over een probleem gaat.)*
- Wat is het probleem? Wat moet opgelost worden? (Ofwel: Wat gebeurt er? Waar gaat het verhaal over?) Schrijf de vraag op het bord. Licht eventueel nog toe: *een verhaal heeft een probleem nodig. Het oplossen van een probleem, dat is het verhaal.*

Dit verhaal wil de schrijver zo mooi/spannend/grappig/interessant mogelijk maken. Daarvoor gebruikt hij de andere vragen die in het verhaal beantwoord worden:
Schrijf de vragen op het digibord erbij:
- Over wie gaat het?
- Waar speelt het zich af?

- Wanneer speelt het verhaal zich af?

Welk verhaal je ook leest of ziet (film), bovenstaande vragen worden beantwoord. Neem de proef op de som en bekijk het filmpje over het boek *See you in Timboektoe* van Carry Slee. Beantwoord daarna samen de vragen.
https://schooltv.nl/video/see-you-in-timboektoe-een-boek-van-carry-slee/#q=een%20boek%20van%20

- Wat is het probleem? (Lisa wil niet mee naar Frankrijk en haar vriendje en vriendinnen achterlaten.)
- Over wie gaat het? (Lisa)
- Waar speelt het zich af? (Eerst in Nederland, daarna op een camping in Frankrijk.)
- Wanneer speelt het verhaal zich af? (Daar wordt niks over gezegd maar waarschijnlijk nu, in het heden.)

Reflecteren
Pak het boek erbij dat u op dit moment voorleest en beantwoord ook voor dit verhaal de vragen.

Onderzoeken	Wie, wat en waar	40 minuten

Opdracht
Laten we eens kijken hoe een schrijver nu echt te werk gaat. Bekijk het filmpje over schrijver Jozua Douglas. Hij geeft meteen schrijftips die handig zijn voor de volgende opdracht.
https://schooltv.nl/video/leer-schrijven-met-jozua-douglas-schrijftips-van-een-kinderboekenschrijver/#q=jozua%20douglas

Vraag naar de laatste tip die schrijver Jozua Douglas geeft. Leg uit dat de kinderen deze opdracht meteen gaan uitvoeren.

Spreek met elkaar af wat op welke kleur wordt geschreven.
Blaadje 1: wie
Blaadje 2: wat
Blaadje 3: waar

Geef aan dat ze bij het personage (wie) ook bijvoeglijk naamwoorden gebruiken. Je kunt opschrijven 'een meester' of 'een kok' maar 'een bange meester', 'een drukke meester', 'een rommelige kok' of 'een stille kok' zorgen voor betere verhaalideeën.
Alle blaadjes worden opgevouwen en gaan in een grote pot of doos. Laat zien hoe hier een idee voor een verhaal uit kan ontstaan. Pak van iedere kleur een blaadje en noem het idee, bijvoorbeeld:

- Een oude oma doet mee aan een talentenjacht op Ibiza.
- Een verlegen automonteur zingt een lied in een kapperszaak.
- Een overspannen juf klimt in een boom in een pretpark.

Doe de voorbeelden weer terug en laat daarna iedere leerlingen drie blaadjes pakken. Laat daarna – als dat lukt – iedere leerling vertellen welk idee er op zijn tafel ligt.
Vraag: *Wie zou hier echt een verhaal over willen schrijven? Wie zou wat willen veranderen aan zijn idee? (bijvoorbeeld door een blaadje te ruilen met een ander).*
Geef aan dat ze het verhaalidee in hun achterhoofd houden want misschien kunnen ze het nog gebruiken
bij de volgende opdracht.

Reflecteren
Vertel dat het bedenken en schrijven van een verhaal ook met inspiratie te maken heeft. Weten de leerlingen wat hiermee bedoeld wordt? *Inspiratie betekent nadenken, goede ideeën krijgen en enthousiast worden.*
Jozua Douglas vertelt er ook over. Wat doet hij als hij even geen inspiratie heeft? (Nadenken in de stoel, een eitje bakken, wandelen enz.) *Zou dat voor jou ook kunnen helpen?*

Uitvoeren	**Een verhaalidee**	**20 minuten**

Opdracht
Leg uit dat veel schrijvers niet zomaar beginnen met schrijven. *Ze maken een plan. Ze denken vooraf goed na over hun verhaal. Ze bedenken welk probleem opgelost moet worden, wie hun hoofdpersonage is en wat er gaat gebeuren. Door hierover na te denken, zorgen ze dat hun verhaal klopt.*

Vertel dat de leerlingen dat ook gaan doen. Ze kruipen in de huid van een schrijver en bedenken een idee voor een verhaal. Daarvoor beantwoorden ze de vragen op het inspiratieblad 'Bedenk een verhaal'.
Benadruk dat het verhaal (nog) niet geschreven hoeft te worden. Het gaat echt om het plan.

Geef de leerlingen alvast een paar minuten om na te denken over hun verhaal. Ze kunnen daarvoor kijken naar de vragen bij de introductie (en de antwoorden op een kladblaadje noteren):

- Wat gebeurt er? (Wat is het probleem? Wat moet opgelost worden?)
- Over wie gaat het?
- Waar speelt het zich af?
- Wanneer speelt het verhaal zich af?

Deel daarna de bijlage uit. De leerlingen gaan aan de slag. Loop rond en help waar nodig.
Zitten de leerlingen even vast? Komen de ideeën niet? Dan kunnen ze even wat anders doen om inspiratie op te doen.

Geef aan wat de mogelijkheden zijn: even achteroverleunen en ogen dicht, een wandelingetje naar het toilet, punt slijpen enz.

Vraag na verloop van tijd hoe het gaat. *Zijn er leerlingen bij die behoefte aan overleg (om te sparren)? Maak tweetallen en laat de leerlingen elkaar helpen met het aanvullen van hun ideeën.*

Wanneer er nog voldoende tijd is, mogen enkele leerlingen hun verhaalidee vertellen en toelichten.

Reflecteren
Welke leerlingen hebben zin om het verhaal te gaan schrijven?

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Bespreek wat er met het verhaalidee gaat gebeuren. *Zijn er kinderen die het verhaal echt willen gaan schrijven?* Ruim hier tijd voor in.

Geef tot slot nog de volgende tip mee: Een schrijver zet altijd al zijn zintuigen in tijdens het schrijven. Hij schrijft op wat je ziet, hoort, ruikt, voelt en (als het kan) proeft. Vooral bij het beschrijven van een plaats is dit goed in te zetten. Misschien heeft u hier in les 1 al aandacht aan besteed.
Probeer het uit bij de beschrijving van een lokaal. Bijvoorbeeld: *Randy kwam het lokaal van groep 7 binnen. Hij zag de houten tafels en stoelen en het nieuwe digibord. Hij rook de verflucht. De klas had geschilderd, op het prikbord hingen prachtige schilderwerken. Hij liep er naartoe en streek voorzichtig met een vinger over een streep rode verf. De verf was nog nat. Voordat hij verder kon kijken, werd zijn aandacht getrokken door een piepgeluid. Hij liep over de gladde blauwe vloer terug naar het digibord en kwam steeds dichterbij het gepiep. Hier rook het niet meer naar verf, het was meer een soort brandlucht…*
Laat de verschillende zintuiglijke waarnemingen benoemen.

Reflecteren
Bespreek met elkaar hoe je ervoor kunt zorgen dat tijdens het schrijven alle zintuigen ‘aan staan’. (Soms helpt een zintuigenblad waarop alle zintuigen staan afgebeeld en waar een schrijver vooraf noteert wat zijn personage ziet, ruikt, hoort, voelt en proeft.)

Aanvullende suggesties

Bij ‘Een verhaalidee’
Als de leerlingen het lastig vinden om een idee te bedenken kunt u ze een associatieoefening laten doen. De leerling maakt een associatierijtje. Het beginwoord wordt gegeven door u, bijvoorbeeld: afvalbak, fotoalbum, grasmaaier, fietspad, vriendenboekje.
De leerling neemt het woord over en schrijft alle woorden die erbij in hem opkomen (dat mag eronder of eromheen in losse cirkels bijvoorbeeld). Vervolgens kijkt hij of woorden met elkaar te maken (kunnen) hebben, daar trekt hij lijnen tussen. Zit hier wat bruikbaars tussen voor het verhaalidee?
Natuurlijk kan de oefening ‘Wie, wat, waar’ van Jozua Douglas ook nog helpen.

Bij ‘Terugkijken’
Paul Biegel is een voorbeeld van een schrijver die zintuiglijk en beeldend schrijft. Bekijk ter illustratie eens
(samen) een van zijn boeken.

4 Verhaalanalyse: Wat vind jij ervan?

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 4

Introductie

De leerlingen ervaren dat een beargumenteerde mening waardevol kan zijn. Vervolgens leren ze meer over het doel en de inhoud van recensies. Tot slot schrijven ze een recensie over een boek waarin ze de elementen van de verhaalanalyse proberen te verwerken.

Lesdoel

De leerling weet wat een recensie is (doel en inhoud).

De leerling weet hoe een recensie is opgebouwd.

De leerling maakt een samenvatting van de inhoud van een verhaal. De leerling kan in de samenvatting elementen van de verhaalanalyse verwerken.

De leerling formuleert zijn mening over een boek in een recensie. De leerling kan zijn mening beargumenteren.

De leerling kan in zijn argumentatie aspecten van de verhaalanalyse verwerken.

Benodigde materialen

Een boek om uw mening over te vormen (bijvoorbeeld het voorleesboek van dit moment).

Voorbeeldrecensie (zie 'Voorbereiding')

Iedere leerling heeft een gelezen boek nodig waar hij een recensie over schrijft.

Bijlage 'Recensieblad'

Voorbereiding

Kies een boek waarover u vertelt wat u ervan vindt (of gebruik eventueel een bestaande recensie).

Selecteer vooraf een geschikte recensie op bijvoorbeeld www.jaapleest.nl. Het is leuk om een boek te kiezen dat de leerlingen kennen. Ook is het fijn als de opbouw in de recensie duidelijk is: eerst informatie over de inhoud, daarna volgt een mening met argumenten waarin verhaalaspecten genoemd worden. De recensie kan ook voor iedere leerling gekopieerd worden.

Geschikte recensies op de genoemde site in de categorie 10+ zijn bijvoorbeeld:

- Tineke Honingh - *Elke dag broerdag*
- Ron Ruggenberg –*Offerkind*
- Annejan Mieras – *Homme en het noodgeval*
- Sarah Weeks & Gita Varadarajan – *Mag ik naast je zitten?*

Opdrachten

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie	10 minuten

Opdracht
Laat het door u gekozen boek zien. Zeg wat u ervan vindt; kort met alleen woorden als leuk en stom.
Vraag: *Heb ik nu goed verteld wat ik van het boek vindt? Weten jullie ook waarom ik het leuk vind?*
Geef nu nog een keer uw mening maar doe het nu goed beargumenteerd waarbij u verschillende verhaalaspecten gebruikt. Vertel bijvoorbeeld iets over tijd, plaats, personages, perspectief/verteller en opbouw.
Vraag aan de leerlingen of ze beter weten wat u van het boek vindt. Concludeer dat je aan een antwoord als leuk of stom niet zoveel hebt. Het is fijner om te weten waarom iemand iets vindt.

Reflecteren
Vinden de leerlingen het moeilijk of makkelijk om argumenten te geven bij een mening?

Onderzoeken	Recensies	20 minuten

Opdracht
Leg uit dat je op verschillende manieren kunt laten weten wat je van een boek vindt. *Bijvoorbeeld tijdens een boekbespreking, in een boekenkring, in een gesprek met je vriend of vriendin. Je kunt je mening over een boek ook opschrijven. Je noemt dat een recensie.*

Vertel waar je recensies vindt:
Op internet zijn verschillende websites met recensies. In kranten staan recensies. Er zijn ook podcasts over kinderboeken (o.a. De Grote Vriendelijke Podcast).
In de catalogus van de bibliotheek staan ook korte recensies. Laat zien aan de leerlingen zien waar ze die kunnen vinden.
Kijk bijvoorbeeld in de catalogus van de bibliotheek naar de recensies over *Miljonairskind (les 1) of Meiden met een missie* (les 2). Zoek in de catalogus naar de titel en vind onder in de recensie.
Een bekende kinderboekenrecensent is Jaap Friso. Hij schrijft recensies voor volwassenen op www.jaapleest.nl Er zij ook sites met recensies voor en door kinderen: www.dewaanzinnigepodcast.nl en www.ikvindlezenleuk.nl. Kijk en bespreek samen met de leerlingen een recensie.

Lees gezamenlijk de recensie en benoem hardop wat opvalt:
Eerst wordt iets verteld over de inhoud van het boek. Waar gaat het verhaal over?
Daarna volgt de mening van de recensent. Hierin geeft hij argumenten, hij geeft aan waarom hij iets vindt.
Vaak noemt hij daarbij iets over de middelen die een schrijver tot zijn beschikking heeft. Bijvoorbeeld iets over de personages of over het perspectief.

Bespreek met de leerlingen de volgende vragen:
Vraag: *Voor wie wordt een recensie geschreven?*
Leg uit dat dit voor lezers kan zijn die misschien geïnteresseerd zijn in het boek. Ze denken eraan om het boek te gaan lezen. Of ze willen het juist lezen doordat ze de recensie hebben gezien.
Vertel dat daarom een recensie altijd start met de inhoud van het boek. Maar – heel belangrijk – het einde van het verhaal wordt niet verklapt. De lezer van de recensie gaat het boek tenslotte nog lezen.

Voeg toe: Een recensie kan ook gelezen worden door een lezer die het boek al kent. Voor hem is het leuk om te zien of hij dezelfde mening heeft als een recensent.

Vraag: *Heeft een recensent altijd gelijk?*

Leg uit dat iedereen een recensie kan schijven en plaatsen op een site. Laat een voorbeeld zien op bol.com of op kinderboeken.nl. Je noemt het een review. De kinderen kunnen dat zelf ook doen. Daarnaast zijn er ook bekende recensenten. Van iemand die al veel goede recensies heeft gemaakt, wordt eerder wat aangenomen dan van een onbekende recensent.
Bij de vraag of een recensent gelijk heeft moet je ook nog de eigen smaak meenemen. Als je echt niet van fantasyboeken houdt dan is het best lastig om een goede recensie over zo'n boek te schrijven. Laat de leerlingen uitleggen waarom dat zo is.

Vraag: *Hoe is het voor een schrijver om een recensie over zijn boek te lezen?*
In de vorige les kropen de leerlingen in de huid van een schrijver en bedachten ze een verhaal. Laat ze dat nu weer doen. En laat ze zich dan voorstellen dat ze maanden aan een boek hebben gewerkt en er zelf behoorlijk
trots op zijn. Daarna komen er recensies over het boek. *Hoe is het voor een schrijver om die te lezen?*

Reflecteren
Wat vinden de leerlingen: Moet een recensent bij het schrijven van een recensie rekening houden met de schrijver of niet?

Uitvoeren	**Wat vind jij?**	**25 minuten**

Opdracht
Vertel dat de leerlingen deze les de recensent zijn. Ze schrijven een recensie over een gelezen boek.

Geef aan waar ze op moeten letten:
- Noem de titel, schrijver en uitgeverij.
- Vertel eerst waar het boek over gaat.
- Geef daarna aan wat je van het boek vindt.

Doe dit met goede argumenten en noem daarin de middelen die een schrijver heeft om een verhaal te maken.

Herhaal deze punten nog even. (Ze worden ook nog genoemd op het recensieblad waarop de leerlingen werken.)
Geef aan dat je in de recensie iets kunt zeggen over:
- Wat – Wat gebeurt er in het verhaal? Wat is het probleem? Wie – personages
- Waar – plaats Wanneer – tijd
- Wie vertelt het verhaal? – perspectief
- Hoe wordt het verhaal verteld? – tijd/opbouw

Benadruk dat dit niet alleen in de mening gebeurt maar ook in het verhaal over de inhoud. Daarin vertel je waar het boek over gaat (wie, wat, waar).
Leg uit dat ze op het recensieblad ook aangeven aan welke punten ze hebben gedacht.

Reflecteren
Hoe vonden de leerlingen het om een recensie te schrijven?
Wat is makkelijker bij het schrijven van een recensie: aangeven wat je goed vindt aan het boek of vertellen wat je niet goed vindt?
Sta ook even stil bij de maker van het boek: Denk je bij het schrijven van een recensie ook aan de schrijver?

'Terugkijken' en 'evalueren' op de volgende pagina

Evalueren	Terugkijken	5 minuten

Opdracht
Laten enkele recensies voorlezen.
Vraag of de mening er duidelijk erin naar voren komt. *Snap je ook waarom de schrijver van de recensie dit vindt?* Vraag of de recensent ook verhaalelementen heeft genoemd. *Vraag tot slot wie dit boek al kent: Herken je je eigen mening in de recensie?*
En wie nog niet: *Zou je het boek willen lezen? Waarom wel/niet?*

Reflecteren
Bespreek het volgende: Helpt het lezen van een recensie bij het kiezen van een boek dat je gaat lezen?

Aanvullende suggesties

Voordat de leerlingen zelf een recensie schrijven, bekijken ze nog enkele recensies. Dit kan in tweetallen achter de computer of klassikaal via het digibord. Er zijn verschillende websites met recensies over kinderboeken, bijvoorbeeld:
www.jaapleest.nl
www.lezenisleuk.nl (ook door kinderen)
www.dewaanzinnigepodcast.nl (ook door kinderen)
www.allesoverboekenenschrijvers.nl
https://www.basmaliepaard.nl/publicaties/trouw-recensies

Bijlage
Verhaalanalyse: Tijd, plaats en personages

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 1

Het onderhuis

'Dag lieverd!' In de gang pakt mijn moeder mijn schooltas aan. Voor ze de deur achter me dichtdoet, kijkt ze nog even vlug links en rechts de straat in. Ze knikt naar Joachim, mijn bonkige bodyguard, die keurig een stuk achter me aan naar huis is gefietst en nu een paar huizen verder zijn racefiets parkeert. Joachim antwoordt met een beleefd tikje tegen de zijkant van zijn hoofd en stapt de personeelsingang binnen. Die zit verscholen in een elektriciteitshuisje aan de overkant van de straat.
'Hoe was je dag?' Mijn moeders haren zijn overdreven hoog opgestoken (zelf noemt ze het 'elegant') en ze draagt een strak mantelpakje met glitters.
'Goed hoor, mam.'
'Fijn, kom gauw!' Ze zet de tas op het houten bankje in de hal en opent de deur onder de trap. Daarachter zit een ruime voorraadkast, met aan beide kanten rekken met macaroni en blikken doperwten. Ik ken de kast als mijn broekzak, dus mijn vingers vinden het verborgen knopje aan de zijkant van een van de stellingen als vanzelf. Ik voel een lichte kriebel in mijn buik als de kast naar beneden schiet. Pling! De achterwand schuift open en we staan in de hal van onze andere woning. Die ligt onder ons echte huis, alleen is hij honderd keer zo groot. De entree is een hal, zo ruim dat je er met de fiets in kunt rondrijden. Dat bedoel ik niet figuurlijk, er is letterlijk een fietsenstalling naast de lift, met daarin een verzameling fietsen in alle maten, waarmee je het huis kunt doorrijden. Dat kan ook makkelijk, het is erop gebouwd. Alle gangen hebben een wandel- en fietsstrook.
Ik hoef niet zo ver, dus ik loop liever. Als je vanuit de lift rechtsaf slaat, vind je mijn kamer achter de eerste deur links.
'Wil je iets eten, Zilver?' vraagt mama. 'Ik kan James wel even vragen om iets lekkers voor je te maken?'
James is onze butler. Hij heet eigenlijk Willem, maar dat vindt mijn moeder niet zo chic. Dus ze noemt hem stug James.
'Nah, hoeft niet! Ik heb op school een koek gegeten.'
'Wel glutenvrij, hoop ik? Ik wil niet dat je nog meer spekjes krijgt op je buik, schatje...'
Zonder te antwoorden sprint ik naar mijn kamer. Pff. Wat is er mis met spekjes? Rechts naast de deur in mijn kamer zit een wand, die in verbinding staat met de dienstkeuken. In de muur zitten doorzichtige luikjes met daarachter verschillende gerechten. Ik zie een bakje fruit, een cracker met iets van smeerkaas en een bordje met salade. Het is zo'n beetje zoals in een ouderwetse snackbar, maar dan zonder kroketten, kipcorns en frikandellen. Ik heb echt geen honger, dus ik druk op een knopje waardoor er een deur voor de wand schuift. Privacy! Mijn kamer is best groot. Denk formaatje gymzaal. Toch is het een van de kleinste ruimtes in het onderhuis.
Eigenlijk hadden mijn ouders het bedoeld als een slaapvertrek voor de personeelsleden. Ik was blij dat ze het oké vonden dat ik er ging slapen. De ingebouwde stapelbedden nam ik voor lief, het leek me eigenlijk wel handig voor als er een keer vrienden kwamen slapen. Dat was een verkeerde inschatting. Er is nog nooit een vriend bij me komen logeren. Sterker nog: er is nog nooit een vriend in het onderhuis geweest. Helaas.
Mijn ouders willen koste wat het kost geheimhouden dat ze de rijkste mensen van het land zijn. Voor de buitenwereld is mijn vader een gladde tweedehandsautoverkoper en mijn moeder serveerster in de koffietent op de hoek. Toen we de loterij wonnen, wilden ze dan ook absoluut dat niemand het wist. Ze werken allebei nog steeds, alleen wat minder uren, en dragen nog steeds dezelfde kleding als vroeger. Buiten dan, want zodra we binnen zijn gaat mijn moeder haar 'ontsmettingsruimte' in, waar een team van stylisten klaarstaat om haar de look te geven die écht bij haar hoort (dit zijn haar eigen woorden). De look die bij haar hoort, is strak, duur en getoupeerd, met een dikke laag make-up die je bijna letterlijk van haar gezicht af kan bikken.
Van mijn moeder moet mijn vader zich ook omkleden als hij buiten is geweest. Van een driedelig pak met een krijtstreepje, gaat hij dan naar een driedelig pak met een krijtstreepje van een dure Italiaanse designer. Ik zie geen verschil, maar mijn moeder kirt steevast dat ze hem zo prachtig vindt. Thuis doen mijn ouders niets. Niets

behalve mooi zijn en zich de hele dag in de watten laten leggen. Ik snap niet hoe ze het werken volhouden, ze hebben duidelijk geen idee meer hoe dat moet.

Ruimteschip

Ik plof op mijn bed en kijk om me heen. De designer die het interieur van mijn kamer heeft ontworpen was duidelijk geïnspireerd door mijn hobby, sterrenkunde. Het plafond van mijn kamer is donker als het heelal, en er zitten miljoenen lampjes in van verschillende grootte, waardoor ik me in het donker, met mijn ogen tot spleetjes geknepen, soms werkelijk kan voorstellen dat ik door het heelal zweef. Mijn bed is geïnspireerd op een ruimteschip. Misschien is 'geïnspireerd' niet het juiste woord. Het bed is gemaakt van de échte capsule van Apollo 12. Die heeft de interieurdesigner laten overkomen uit Amerika en hier in mijn kamer opnieuw in elkaar gezet, met in de top een groot, rond bed.

Tijd voor huiswerk! Niet mijn hobby, maar ik wil er snel vanaf zijn. Waar is mijn tas? Lekker slim, die heb ik in de gang van het bovenhuis laten staan. Ik spring op en loop naar de lift.

'Kan ik u helpen, jongeheer Zilver?' vraagt James. Zijn zware stem doet me altijd denken aan filmreclames.

'Eh, alleen even mijn tas pakken.' Nonchalant probeer ik langs James te lopen, maar hij houdt me beleefd tegen.

'U kent de regels, ik zal uw tas voor u halen.' James verdwijnt in de lift, om er twee minuten later weer uit te komen met mijn rafelige rode schooltas.

Ik pak hem aan en mompel een bedankje. Ik ben alweer onderweg naar mijn kamer wanneer me iets te binnen schiet.

'James, zou ik je iets mogen vragen?'

James knikt vriendelijk. 'Natuurlijk, meneer!'

'Mijn schoenen zijn kapot en echt te klein. Zou je mama willen vragen of ik morgen alsjeblieft andere aan mag naar school?'

Een machteloze blik verschijnt op het gezicht van James. 'U weet hoe ze hier tegen aankijkt, meneer, maar ik zal het met haar bespreken.'

Ik schop mijn schoenen uit en verruil mijn kleding voor een comfortabele onesie. De kleren die ik vandaag aan had, gooi ik in het daarvoor bestemde luikje van mijn kledingkast. James heeft me een keer verteld dat het wasgoed daarna een hele weg aflegt op een lopende band, voor het in de wasruimte terechtkomt. Net wanneer ik op mijn bed neer wil ploffen, gaat de sirene.

'Whoooop Whoooooop Wooooooooooooop Whoooop Whoooooop Wooooooooooooop!'

Ik zucht.

'Bovenhuisalarm, Zilver, kleed je om alsjeblieft.' De stem van Silvia klinkt vriendelijk maar dwingend. Silvia is mijn virtuele assistent. Ze woont in de luidspreker die op mijn kamer hangt.

'Wie is het, Sil?' vraag ik terwijl ik naar mijn kledingkast loop. 'Het zijn je grootouders!' antwoordt ze opgewekt. Yes! Ik ben gek op opa en oma, hoewel ik ze helaas te weinig zie.

Op het paneel op mijn kledingkast klik ik op 'bovenkleding'. Hier bij ons betekent 'bovenkleding' kleding die je aandoet in de bovenwereld. Op het selectiescherm kies ik een T-shirt (blauwgroen gestreept), en daarna een broek (spijker met gat in knie), en verwassen sportsokken. Een zachte bliep klinkt en het setje dat ik net uitkoos hangt klaar in de holte naast het paneel. Snel kleed ik me om. Wanneer ik alles aan heb, race ik naar de lift. Daar staat mijn moeder al klaar met mijn zusje Emerald op de arm. Die plukt aan haar bruine pluizende jurk en trekt een vies gezicht.

'Stom!' zegt ze met een boze frons. 'Stomme jullek!' We stappen in de lift.

'Papa is al boven om opa en oma op te vangen,' zegt mama. Haar haar is nat en ze heeft haar strakke mantelpak verruild voor een badjas.

De lift brengt ons naar het bovenhuis. Zachtjes sluipen we vanuit de voorraadkast naar de woonkamer.

Fragment uit: *Miljonairskind: Het geheim van het onderhuis,* Ilona de Lange, Leopold, 2019.

Bijlage 1
Verhaalanalyse: Perspectief en opbouw

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

wat las ik?
dat ik op reis was.
met een boot.
en dat ik in de zon zat.
en een boek las.

op reis

ik zat in de zon.
en las in een boek.

ik was op reis
ik zat op een boot.
een dag en nog een dag
toen was ik er pas.

Wim Hofman

Eén gedicht is nooit genoeg, Plint, 2015.

Antwoord - Bijlage 1
Verhaalanalyse: Perspectief en opbouw

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

op reis

ik was op reis
ik zat op een boot.
een dag en nog een dag
toen was ik er pas.

ik zat in de zon.
en las in een boek.

wat las ik?
dat ik op reis was.
met een boot.
en dat ik in de zon zat.
en een boek las.

Wim Hofman

Eén gedicht is nooit genoeg, Plint, 2015.

Bijlage 2
Verhaalanalyse: Perspectief en opbouw

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

De auto van papa reed de straat uit. Ik bleef zwaaien tot die zo klein geworden was als een speelgoedautootje. 'Doei lieve pap,' mompelde ik nog, maar dat hoorde hij natuurlijk niet. In mijn hoofd zag ik papa met José en Lexje in de auto zitten.

Ik pakte mijn tas en draaide me om naar ons huis. Ons, dat is mama en ik. Niet papa, mama en ik. Want vaak is 'ons' natuurlijk wel vader, moeder en kind. Kijk maar naar Lexje met zijn vader en moeder. Met mîjn vader.

Ik liep het tuinpad op en zag mama binnen op de bank zitten, een stapel tijdschriften en wat boeken naast haar. Ze staarde naar de televisie. Ze droeg haar grijze joggingbroek en die vreselijke konijnen-sloffen. Haar haar zat in een slordige knot boven op haar hoofd. Ik zuchtte. Die was het hele weekend weer niet weg geweest.

9

Een foto

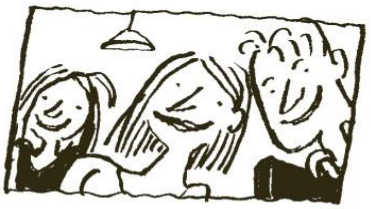

Ik trok het rolgordijn naar beneden en kroop onder mijn grijze dekbed met witte sterren. Ik lag al een poosje te lezen toen mama kwam kijken. Normaal vind ik het supergezellig om nog even te kletsen in bed, maar niet op zondag. Zondag om de week dan.

'Zo, lig je goed Suus?' Ze ritste haar grijze vest dicht en kwam op bed zitten.

'Ja, ik ben best wel moe,' zei ik. 'Ik stop met lezen.'

'Goed idee. Maar hoe kom je zo moe? Wat hebben jullie gedaan vandaag?'

Zie je, dat bedoelde ik.

'O, niet veel bijzonders. Beetje tv-kijken.' Ik klapte mijn boek dicht. Ik had mama nog niet verteld dat José niet zo van het thuiszitten is en dat we vaak een heel programma afwerken als ik daar ben. Vandaag waren we naar de rommelmarkt geweest en hadden we poffertjes gegeten. Dat was best gezellig.

Mama schoof haar bril omhoog. 'Tv-kijken? De hele zondag? Maar dat is toch niet leuk voor jou? Ik zal tegen papa zeggen dat hij de volgende keer wel iets met je moet ondernemen.'

Dit ging niet de goede kant op.

'Nee mam, dat hoeft niet. Ik heb me prima vermaakt bij papa,' zei ik snel. 'We hebben niet alleen tv-gekeken. We hebben ook een spelletje gedaan toen Lexje lag te slapen.'

Oeps! Wat zei ik nou? Het verboden woord! Snel keek ik naar mama's gezicht. Te laat.

11

‘Wat zeg je nou?’ Mama’s stem klonk schel. ‘Alles draait daar om die baby. Je vader moet goed begrijpen dat hij ook nog een kind heeft van twaalf met heel andere behoeftes dan een middagdutje. Hij kan jou niet de hele dag binnenhouden omdat het prinsje moet slapen.’

‘Laat nou, mam.’ Ik draaide op mijn zij. ‘Zo is het niet gegaan. Ik ga slapen, goed?’

Mama staarde voor zich uit. Hoorde ze me wel?

‘Ik ga slapen. Mam?’

‘Hè? Wat? Ja, is goed, meis. Ik vind het alleen wonderlijk dat papa zo druk is met die baby, terwijl toen jij die leeftijd had...’ Ze zuchtte. ‘Maar goed, daar moet ik jou niet mee lastigvallen.’

Gelukkig, dacht ik. Ik was even bang dat ‘het verhaal’ kwam. De scheiding van papa en mama was bijna drie jaar geleden en hoewel mama echt haar best deed, leek het voor haar soms wel gisteren. Ik trok mijn dekbed op tot aan mijn kin. Morgen zou ik haar vertellen over De Verjaardag volgend weekend. Dat leek me nu niet handig, zacht uitgedrukt.

‘Welterusten, mam,’ zei ik.

‘Welterusten, schat. Tot morgen.’ Mama gaf me een kus op mijn voorhoofd en liep de kamer uit.

Voordat ik het lampje naast mijn bed uitdeed, pakte ik de foto uit de la van mijn nachtkastje. Een foto van ons. Toen ons nog ons was. Ik gaf er een klein handkusje op en keek er nog even naar. Mama leek zo anders op de foto. Haar blonde haar was korter en ze had nog geen bril, maar dat was het niet. Het was haar gezicht. Ze lachte.

Papa’s gezicht was niet zoveel veranderd, al had hij nu een ‘drie-dagen-baardje’ omdat José dat zo sexy vond. *Too much information.* Hoef ik écht niet te weten. Ik keek naar de foto en drukte met mijn hand op mijn buik om het vervelende gevoel weg te duwen. Alles op die foto miste ik. Vooral mama’s gezicht.

12

Vanavond had ik het nog geprobeerd. Voorzichtig vroeg ik aan haar of ze niet eens wat vaker uit moest. En met 'vaker' bedoelde ik 'ooit'. Van nooit naar één keer is al vaker, vind ik. Je kunt toch niet hele weekenden binnen zitten? Zeker niet drie jaar lang. Ik had het net zo goed niet kunnen vragen. Het ging ongeveer zo:

Ik (terwijl ik in de pan spaghettisaus roerde): 'Wat heb je gisteren eergister gegeten?' Alsof ik het antwoord niet wist.

Mijn moeder: 'O, gewoon makkelijk. Vrijdag een pizzaatje en gisteren brood. Ik vind koken voor mij alleen maar niks.' Dat bedoel ik.

Toen vroeg ze: 'En jij? Wat had je bij papa?'

Ik meteen: 'O, niets bijzonders.' Ja, ik ging die lekkere quiche van vrijdag en de Indische rijsttafel van zaterdag echt niet noemen.

Nou en toen vroeg ik: 'Mam, waarom kook je niet lekker voor jezelf? Of waarom ga je niet uit eten of naar de bios als ik er niet ben?'

En ja hoor, daar kwamen de bezwaren: 'Met wie dan?' (Ik allemaal namen noemen. Maar de een bleek verhuisd en de rest was volgens mama druk met het gezin.) 'Waar moet ik dan naartoe?' (Maakt niet uit, gewoon ergens! Als het maar niet thuis is.) En 'Dat is toch helemaal niet nodig. Ik vind het niet erg om alleen te zijn. Ik vermaak me prima.' (Waarom ziet het er dan niet zo uit?!)

Ik had het maar gelaten. Op de een of andere manier lukte het me gewoon niet om mama de deur uit te krijgen. Gelukkig was ze verder niet geïrriteerd door mijn vragen, ze vatte zelfs meteen de koe bij de horens – zoals zij dat zegt – en stelde een uitje voor, samen met mij. Ik was natuurlijk allang blij, en daardoor dacht ik er helemaal niet aan dat ik er volgend weekend niet zou zijn. Dan was het eerste verjaardagsfeestje van Lexje, waar ik volgens papa bij móést zijn. Mijn nieuwe broertje werd

donderdag alweer één. Dat wist mama wel, maar ze was vast vergeten dat het zaterdag uitgebreid gevierd zou worden. Zaterdag in háár weekend. De afspraken daarover liggen nogal vast, vooral vanaf mama's kant. Logisch dat ze ervan uitging dat ik gewoon thuis was. Papa en mama spraken elkaar niet veel. Alleen op vrijdagochtend, als ze belden om over mij te overleggen. Ik moest het dus alleen nog even vóór die tijd aan haar vertellen. Dat zou best lukken. Toch?

14

Fragment uit: *Meiden met een missie*, Isabelle de Ridder, Ploegsma, 2019.

Bijlage 3
Verhaalanalyse: Perspectief en opbouw

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 2

Een cavia

Maandagochtend groep 8 betekende starten met gym. Omdat de gymzaal een stukje verder dan de school is, ga ik op maandag altijd met de fiets. Onderweg pikte ik Sam op, mijn allerbeste vriendin, al vanaf dat we in groep 1 naast elkaar in de kring werden gezet.

Ik stond al een poosje te wachten bij de schuur van Sam en pulkte aan het kapotte handvat van mijn fiets. Ze was haar gymspullen vergeten, dus dat kon nog wel even duren. Ik keek in de weerspiegeling van de ruit in de schuurdeur en trok mijn groene vest met capuchon recht. Tevreden keek ik naar mijn lievelingsspijkerbroek. Ik zag dat mijn blonde vlecht al best lang was. Misschien moest ik mijn haar los gaan dragen, net zoals die meiden op de middelbare school. Ik had net nog een groepje zien fietsen. Ze zagen er allemaal hetzelfde uit: zelfde jack, zelfde gympen, zelfde lange losse haar. Volgend jaar zouden Sam en ik er ook zo uitzien. Dan zaten we in de brugklas, ik had er nu al zin in. De gympen hadden we in ieder geval al. Ik keek naar mijn donkerblauwe met witte strepen. Ik had ze net nieuw. Sam had dezelfde, maar dan in het zwart.

Sams broer kwam eraan om zijn fiets te pakken, en ik stapte opzij. Omdat hij me toch niet zou verstaan met die koptelefoon op zijn hoofd, knikte ik snel.

Mike tikte met zijn hand tegen zijn grijze muts, waar zijn donkere krullen onderuit piepten. 'Een hele goedemorgen,

Suus! Lekker weekend gehad? En bedankt dat ik er even langs mag.'

Mijn mond viel open. Praatte hij nou tegen mij? Met mijn naam erbij en een vraag en zo? Ik keek om me heen. Werd ik soms in de maling genomen? Waar bleef Sam?

'Gevonden!' Ze hield haar gymtas omhoog. Mike kwam de schuur uit. 'Dag dames, ik wens jullie een hele fijne dag. Toedeloe!' Hij sprong op zijn fiets en reed weg.

Ik keek Sam aan, volgens mij waren mijn ogen twee keer zo groot.

Ze tikte met haar vinger tegen haar voorhoofd. 'He-le-maal gek. Sinds dit weekend.' Sam boog dichter naar me toe. 'Volgens mij is ie verliefd.' Ze maakte een hartje met haar vingers en joelde zachtjes. 'Vrijdag begon hij ineens te juichen toen hij een appje binnenkreeg en sinds die tijd doet hij zo... zo blij, zo overdreven en alles met hele woorden die we kunnen verstaan. Hij wilde gisteren zelfs Monopoly met me spelen.'

'Niet!' zei ik. Mike wil namelijk nooit wat. Ja, achter de computer zitten of op de bank hangen. 'Maar het is wel leuk, toch?'

Sam propte haar gymtas onder de snelbinders. 'Ja, tuurlijk. Ik heb ineens een heel andere broer. Ik vind het wel tof. En misschien heb ik er straks ook een vriendin bij.'

Huh? Wat bedoelde ze nou?

Sam pakte een felgroen elastiekje uit haar broekzak, maakte een staart van haar wilde donkere krullen en ging verder. 'Dat vriendinnetje van hem zal vast een keer bij ons thuiskomen. En als dat een leuk vriendinnetje is, schiet ik er ook nog wat mee op.'

'Ja goh,' zei ik. 'Dat is waar.'

Mijn telefoon piepte.

'Zullen we gaan, Suus? We zijn al laat door mijn gymspullen.' Sam liep met haar fiets de tuin uit.

'Ja, even wachten.' Ik opende het berichtje: Heb je je nieuwe fietsshirt nog gevonden? Het staat je vast heel goed. Veel liefs van papa.

Ik twijfelde of ik papa zou antwoorden, maar deed snel mijn telefoon weer uit. 'Oké, fietsen maar.'

Hoewel we nog maar net waren begonnen in groep 8, vond ik de maandag nu al fijn: spreekbeurt aan het einde van de dag. Lekker achteroverleunen en luisteren. Heerlijk – als je niet aan de beurt was, natuurlijk.

Vandaag was Milou de pineut. Milou is best klein voor haar leeftijd. Als ze zou zeggen dat ze tien was, geloofde je het ook. Het onderwerp van haar spreekbeurt was ook al niet zo stoer: de cavia.

Ze begon: 'Veel mensen hebben een cavia als huisdier. Ze vinden het een lief en gezellig beestje.'

'Nee,' fluisterde Daan tegen mij, 'ze vinden het een rotbeest, daarom hebben ze er eentje. Nou goed.'

Ik lachte, ja dat was een goeie. Maar ook als het geen goeie was geweest, had ik gelachen. Ik moet gewoon altijd lachen om Daan. Hij is echt grappig, de grappigste van de klas.

'Daan, Suus...' Dat was meester Jos. Hij legde zijn vinger op zijn lippen. Stil zijn dus en opletten, want aan het eind werden er altijd vragen gesteld om te zien of iedereen goed geluisterd had.

'Cavia's horen niet alleen te zijn,' vertelde Milou. 'In de natuur leven ze in een groep. En een cavia in een kooi vindt het ook fijn om met een andere cavia te zijn. Een cavia is in zijn eentje niet gelukkig. Hij speelt niet en maakt nauwelijks geluid. Je moet dus nooit één cavia als huisdier nemen, maar in ieder geval twee. Dan maken ze piepgeluiden naar elkaar en spelen ze. Een mannetje en vrouwtje zijn graag samen, maar dan kunnen er wel jonkies komen.'

Milou kletste nog een heel eind door over cavia's. Gelukkig was er daardoor maar weinig tijd voor vragen. Ik moest eerlijk bekennen dat ik aan het eind niet meer zo goed had opgelet.

De bel ging. Ik pakte mijn spullen en binnen twee tellen stond Sam voor m'n neus. 'Bij jou?' zei ze op hetzelfde moment dat ik 'Bij mij?' zei. Dat was weer geregeld.

Sam en ik waren op mijn kamer. Eigenlijk ging ze iedere maandag en dinsdag met me mee als mama lange dagen maakte op haar werk. Ze is docent op het Picasso College.

Ik lag op bed en staarde naar de poster van de wielrenster aan de muur. Ze kwam net over de finish en stak haar armen in de lucht. Ik had de poster van papa gekregen, mama had hem ingelijst. Het leek allemaal zo lang geleden.

Sam hing in de lichtroze zitzak en bladerde in een oude *Tina*. Ik dacht aan gisteravond, toen papa wegreed met zijn nieuwe gezin, en aan mama op de bank. Op die eeuwige bank. Was ze er wel vanaf geweest?

'Eigenlijk is mijn moeder een eenzame cavia,' zei ik ineens tegen het plafond. Ik wist ook niet waar het vandaan kwam. Een ongelukkige, eenzame cavia, dacht ik. 'En mijn vader en José zijn het mannetje en vrouwtje die het samen fijn hebben. Ze zijn verliefd en vrolijk, net als Mike,' zei ik zacht.

Sam keek op, maar zei niks.

Ik ging door. 'Als je een ongelukkige cavia hebt, ga je naar de dierenwinkel en koop je er een cavia bij. Probleem opgelost. Maar als je moeder... Nou, dan is er dus geen oplossing.'

Sam kwam bij me op bed zitten. Ik schoof rechtop en ze legde haar hand op mijn knie. Ik zag haar nadenken.

'Die is er wel,' zei ze na een tijdje. 'Wij kunnen toch hetzelfde doen?'

'Een cavia kopen voor mijn moeder?' vroeg ik.

Ze grinnikte. 'Nee, geen cavia kopen.'

Ik zuchtte. 'Zie je, we kunnen niets doen.' Ik piekerde verder. Hier moest toch ook een oplossing voor zijn?

Sam stond op, liep naar mijn bureau en klapte de laptop open. 'We kopen geen cavia voor je moeder. Maar...'

Dacht Sam wat ik dacht? Maar dat was een geweldig idee! Ik kwam overeind. 'Wacht, wil jij zeggen wat ik nu denk?'

Sam knikte. Negen van de tien keer hadden we hetzelfde idee op hetzelfde moment. We zijn niet voor niks zulke goede vriendinnen.

Ik herhaalde wat Sam al had gezegd: 'We hebben geen cavia nodig, maar...' En vulde het aan met het briljante idee: '...een man!'

'Yes!' Sam lachte. 'Dat is precies wat ik wilde zeggen. We zoeken gewoon een man voor je moeder. Dan is ze niet meer eenzaam.'

'En veel vrolijker,' ging ik verder. 'Kijk naar Mike, verliefde mensen zijn blij.' Ook als hun dochter er in het weekend niet is, dacht ik er meteen achteraan. 'In ieder geval heeft een nieuwe man alleen maar voordelen,' ging ik verder. 'Denk ik. Toch? Of niet? Ik hoef natuurlijk geen nieuwe vader.'

Sam gaf me een zachte stomp tegen mijn arm. 'Hou op, twijfelkont,' zei ze. 'Je hebt al een vader. Dat weet een nieuwe man ook wel. Het is gewoon een goed idee.' Ze zette de laptop aan.

'Wacht.' Ik hield Sam tegen. Ze noemde me wel vaker twijfelkont. Dacht ik eerst dat ik iets zeker moest doen, het volgende moment dacht ik weer van niet. Nu dacht ik ineens weer heel erg van niet.

'Wat is er nou?' vroeg Sam. 'Je wilt toch een gelukkige moeder?'

Ik knikte. Sam had gelijk.

'En het is toch goed voor haar als ze wat vaker leuke dingen doet? Niet in haar eentje of met jou, maar met een aardige man of zo.'

Ik knikte weer. Dat gunde ik mama echt. Ik dacht aan papa en José en hoeveel lol ze samen hadden. Ik vond het altijd gezellig om daar te zijn. Maar vaak dacht ik dan ook meteen aan mama... alleen thuis. Waarom lukte het papa wel en mama niet?

Alsof Sam mijn gedachten kon lezen, zei ze: 'En het is voor jou toch ook fijn als je weet dat je moeder zich vermaakt, ook al ben jij er niet?'

'Klopt,' antwoordde ik. Want dat was het precies. Weet je wat, ik ging het gewoon regelen voor mama en mij. Ik sloeg met beide handen op het bureau. 'We gaan het doen!'

Sam opende een leeg document. Al snel stonden er op het scherm twee regels:

Missie: Man gezocht!

Door Suus en Sam

Een beste vriendin weet precies wat ze moet doen.

Fragment uit: *Meiden met een missie*, Isabelle de Ridder, Ploegsma, 2019.

Bijlage
Verhaalanalyse: Gereedschap van een schrijver

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 3

Word een schrijver! Bedenk een verhaal

Hoe is de opbouw van je verhaal?

Begin: Wat is er gebeurd?
Waardoor is er een probleem ontstaan?

Midden: Wat is er mis?
Wat is het probleem?
Wat is de wens? Hoe wil het hoofdpersonage dat het probleem opgelost wordt?

Eind: Wat is de oplossing?
Hoe bereikt het hoofdpersonage zijn wens?

Wanneer speelt het verhaal zich af?

[ ] nu
[ ] in het verleden
[ ] in de toekomst

Waar speelt het verhaal?

Teken (een deel van) de plaats =>

Over wie gaat het?

Hoofdpersonage:

Bijpersonages:

Vertel meer over het hoofdpersonage:

jongen/meisje

leeftijd: .....

Teken je hoofdpersonage =>

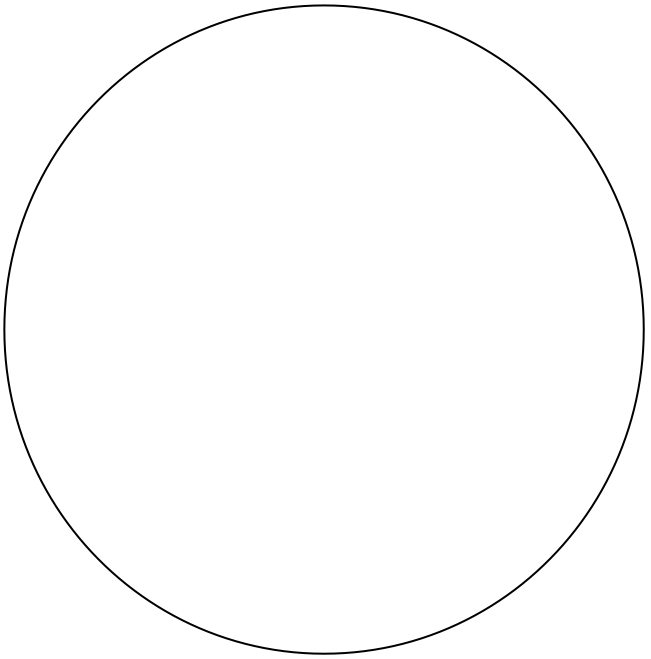

kleding:

.....

hobby's:

.....

lievelingseten:

.....

lievelingskleur:

.....

beste vriend of vriendin van:

.....

is bang voor:

.....

is trots op:

.....

.....

Wie vertelt het verhaal?
[ ] ik-verteller
[ ] hij/zij-verteller
[ ] alwetende verteller

Hoe wordt het verhaal verteld?
[ ] van begin tot het eind
[ ] van begin tot het eind met af en toe een terugblik naar het verleden.
[ ] van begin tot het eind met af en toe een vooruitwijzing naar de toekomst.
[ ] midden in het verhaal beginnen en dan tot het einde.

Wat voor einde heeft het verhaal?
[ ] een gesloten einde – alles wordt opgelost
[ ] een open einde – er blijven nog dingen onopgelost

Ben je tevreden over je verhaalidee?

Kleur de smiley die bij je past

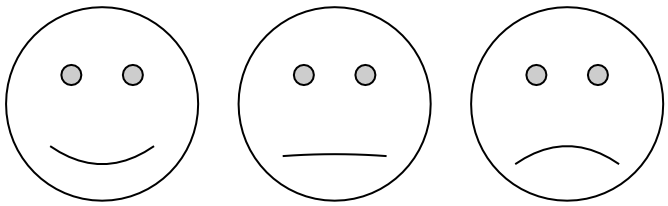

Bijlage
Verhaalanalyse: Wat vind jij ervan?

Groep 7, lessenreeks 'basis literatuureducatie, les 4

Recensie

Naam: .....

Ik schrijf een recensie over:

Titel: .....

Schrijver: .....

Illustrator: .....

Uitgeverij: .....

Inhoud (Dit boek gaat over...)

Vertel in je in de inhoud iets over:
Kruis aan.
[ ] het probleem dat opgelost moet worden (*Wat*?)
[ ] de personages (*Wie*?)
[ ] de plaats (*Waar*?)
[ ] de tijd (*Wanneer*?)
[ ] de verteller (*Wie vertelt het verhaal*?)
[ ] de opbouw (*Hoe wordt het verhaal verteld*?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mening (Ik vind het boek...)

Vertel in je mening iets over:
Kruis aan.
[ ] het probleem dat opgelost moet worden (*Wat*?)
[ ] de personages (*Wie*?)
[ ] de plaats (*Waar*?)
[ ] de tijd (*Wanneer*?)
[ ] de verteller (*Wie vertelt het verhaal*?)
[ ] de opbouw (*Hoe wordt het verhaal verteld*?)

Colofon

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer in samenwerking met Cultuur en Techniek op School.

Neem bij vragen contact op via isabellederidder@bibliotheek-zoetermeer.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechniekopschool.nl
of mail naar: info@cultuurentechniekopschool.nl

Versie 1.0 - oktober 2026